

ODLUKE DOMAĆIH SUDOVA I DRUGIH ORGANA

VIŠI PRIVREDNI SUD HRVATSKE

Presuda i rješenje br. Pž. 277/87 od 24. 2. 1987.

Vijeće: Kosta Manojlović, mr. Pave Dević, prof. dr. Velimir Filipović

OGRANIČENA ODGOVORNOST BRODARA ZA NAKNADU ŠTETE ZA MANJAK I OŠTEĆENJE TERETA

Kada brodar navede u teretnici više količinskih podataka o teretu, a da se pri tome nije pismenim primjedbama ogradio u odnosu na svaki ili neki od navedenih podataka, mora teret predati u skladu sa svim navodima u pogledu količine tereta — Ako brodar nije unio primjebde prema odredbi člana 510. ZPUP smatra se da je za odnose između njega i trećeg zakonitog i savjesnog imaoca teretnice brodar preuzeo teret onako kako je naznačen u teretnici (član 513. stav 1. ZPUP) — Klausula »Said to be« otisnuta na teretnici ne predstavlja obrazloženu primjebdu u smislu člana 510. ZPUP — Kvalificirana krivnja broдача se ne pretpostavlja — Sama okolnost da je brodar predao na odredištu 0,69 % manje vreća nego što je primio na prijevoz ne ukazuje na krajnju nepažnju broдача — Sporazum broдача i krcatelja o povećanoj granici odgovornosti broдача po jedinici tereta

U sporu u kojem tužitelj (osiguratelj), na temelju cesije primatelja tereta po teretnici, zahtijeva da mu prvotuženi brodar naknadi štetu u iznosu od dinara 4,506.654 s pripadajućim kamatama zbog manjka tereta graha (neisporuka 230 vreća i manjak od ukupno 2.317 kg u 119 vreća) prevoženog prvotuženikovim brodom »Bakar« na relaciji Buenos Aires — Rijeka po teretnici broj 2. od 11. XII. 1985. godine, a u slučaju da tužbeni zahtjev bude pravomoćno odbijen prema prvotuženiku onda drugotuženik koji je primio teret od broдача na odredištu i izvršio uskladištenje tereta, Okružni privredni sud u Rijeci, odlučujući o tužbenom zahtjevu istaknutom prema prvotuženiku (čl. 197. st. 1. ZPP), koji je tužbeni zahtjev osporio istakavši prigovor nepodnošenja protesta a podredno postojanja manjka u količini kako navodi tužitelj, te ograničene odgovornosti broдача po jedinici tereta po dinara 8.000,

prihvatio je djelomično tužbeni zahtjev i prvotuženiku naložio da tužitelju plati iznos od dinara 4,211.600 sa 73 % kamata od 1. II. 1986. do 25. IV. 1986., 86 % kamata od 26. IV. 1986. do 25. VII. 1986. i 66 % kamata od 26. VII. 1986. do isplate; odbio je tužitelja u preostalom dijelu tužbenog zahtjeva u iznosu od dinara 295.054 i nakon prijeboga troškova riješio da tužitelj nadoknadi tuženiku parnični trošak.

Prvostepeni sud je zauzeo stanovište da protest zbog manjka nije pravovremeno podnesen, ali da je tužitelj dokazao da je sporni manjak nastao za vrijeme prijevoza brodom; da prvotuženik za manjak jednim dijelom (u odnosu na količinu u oštećenim vrećama od 2.317 kg, što predstavlja sadržaj 39 vreća) odgovara prema propisima jugoslavenskog prava tj. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi («Službeni list SFRJ», broj 22/77, 14/82 i 30/85 — u nastavku teksta: ZPUP) ograničeno u svoti od 8.000 dinara po jedinici tereta, odnosno za iznos od dinara 312.000, a u preostalom dijelu i to za iznos od dinara 3,615.600 za manjak u neisporučenih 230 vreća neograničeno, jer se radi o krajnjoj nepažnji brodarka, te za troškove utvrđivanja štete (manjka) i sanacije pometaćine u ukupnom iznosu od dinara 284.000; da tužitelju pripadaju zatezne kamate prema Odluci SIV-a o visini stope zatezne kamate («Službeni list SFRJ», broj 19/82, 62/85, 14/86, 23/86 i 42/86 — u nastavku teksta: Odluka SIV-a) i to od dana nastanka štete.

Protiv prvostepene presude žalbu su podnijeli tužitelj i prvotuženik.

Tužitelj presudu pobija u dijelu u kojem je odbijen s tužbenim zahtjevom za iznos od dinara 295.054 spp navodeći da je prvostepeni sud pogrešno primjenio materijalno pravo kada je pošavši od odredaba ZPUP ograničio odgovornost prvotuženika za 39 vreća na dinara 8.000 po jedinici tereta, premda teretnica sadržava »Paramonut« klauzulu koja upućuje na primjenu Haških pravila i u odnosu na visinu ograničene odgovornosti brodarka po jedinici tereta. Predložio je da se preinačenjem pobijane presude prihvati tužbeni zahtjev u cijelosti i prvotuženik obveže da tužitelju nadoknadi cjelokupni trošak prvostepenog i drugostepenog postupka.

Prvotuženik presudu pobija u dijelu u kojem je prihvaćen tužbeni zahtjev i riješeno o troškovima spora i to zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se preinači i tužitelj u cijelosti odbije s tužbenim zahtjevom, a podredno prihvati prigovor ograničene odgovornosti brodarka po jedinici tereta.

U žalbi u bitnome navodi da protest drugotuženika kao skladištara ne predstavlja valjani protest, a da tužitelj tokom postupka nije uspio dokazati da je do manjka tereta došlo za vrijeme od preuzimanja tereta na prijevoz do predaje na odredištu; da je manjak dijelom uzrokovan nedovoljnim pakiranjem, jer se radilo o slabo ambalaži (šuplje vreće koje su pucale po šavovima); da prvotuženik ni u kome slučaju ne odgovara za manjak u 147 vreća kod činjenice da je primatelju predana pometaćina u većoj količini nego što iznosi utvrđeni manjak u oštećenim vrećama; da je neosnovano stanovište prvostepenog suda prema kojem nisu ispunjeni uvjeti za ograničenu odgovornost prvotuženog brodarka u odnosu na neisporučenih 230 vreća, te da

nije bilo osnova da prvostepeni sud dosudi tužitelju zatezne kamate od dana nastanka štete, već od dana kada je prvotuženik izvršio isplatu svom osigurniku.

Ispitujući prvostepenu presudu u pobijanom dijelu, u granicama iz čl. 365. st. 1. i 2. ZPP, žalbeni sud je utvrdio da je presuda pravilna u dijelu u kojem je tužbeni zahtjev prihvaćen za iznos od dinara 2,189.000, a da nije pravilna u dijelu u kojem je tužitelj odbijen s tužbenim zahtjevom za iznos od dinara 295.054 i tužbeni zahtjev prihvaćen za iznos od dinara 2,022.600, jer činjenično stanje nije potpuno utvrđeno, pa da zbog toga ne može ispitati niti pravilnost primjene materijalnog prava.

Pravilno je stanovište prvostepenog suda da pismeni prigovor zbog manjka tereta kojeg je podnio drugotuženik prvotuženiku dana 6. veljače 1986. godine po svom sadržaju predstavlja protest u smislu čl. 541. ZPUP, ali da nije pravovremen jer nije podnesen u zakonski predviđenom roku, te da se kod takvog stanja stvari, dok tužitelj ne dokaže suprotno, pretpostavlja da je teret predan onako kako je označen u teretnici.

Pravilno je nadalje prvostepeni sud ocijenio mišljenje i nalaz ZIK-a Rijeka u izvještaju o pregledu robe broj R-7015/86 od 24. III. 1984. godine (listovi 8 do 9) iz kojih proizlazi da je prilikom predaje tereta sa broda utvrđen manjak od 230 komada vreća; da je 119 originalnih vreća bilo mehanički oštećeno sa manjkom od 2.317 kg, te da je u 158 neoriginalnih vreća bila uvrećana brodska pometačina ukupne težine 7.850 kg i na osnovu takvog utvrđenja od strane havarijskog komesara zaključio da je primatelj dokazao da je brodar na određištu predao manje upravo onu količinu tereta koja je navedena u izvještaju ZIK-a.

Podaci navedeni u izvještaju ZIK-a (u odnosu na broj neisporučenih vreća i količinu tereta koji manjka iz originalnih vreća) su istovjetni sa podacima navedenim u potvrdi o primitku tereta od 5. II. 1986. godine (list 26—27) a podaci o manje neisporučenim vrećama navodima u dopisu koji je primatelj tereta po teretnici uputio agentu prvotuženika dana 4. II. 1986. godine (list 7).

Tvrdnja prvotuženika da je manjak djelomična posljedica slabe ambalaže nije osnovana. Prema podacima u teretnici, kojima prvotuženik prilikom izdavanja teretnice nije prigovorio, teret je bio uvrećen u »nove jutene vreće« a takvo utvrđenje u odnosu na kvalitet ambalaže navedeno je i u točki 14 izvještaja ZIK-a.

Pravilno je prvostepeni sud na temelju podataka o količini tereta (u teretnici je navedeno da je brodar preuzeo na prijevoz 33.400 vreća graha ukupne težine 1,989.426 kg), zaključio da je brodar obvezan trećem zakonom i savjesnom imaoću teretnice predati teret onako kako je naveden u teretnici.

Ukoliko je brodar u teretnici naveo više količinskih podataka (broj koleta i težinu), a da se pri tome nije ogradio pismenim primjedbama u odno-

su na svaku ili neku od navedenih količina, mora predati teret u skladu sa svim navodima u pogledu količine tereta.

Iz navedenog slijedi da prvotučeni broдар za teret preuzet na prijevoz po teretnici broj 2. do 11. XII. 1986. godine odgovara ne samo za broj vreća, nego i za težinu primljenog tereta.

Prema čl. 510. ZPUP ako postoji opravdana sumnja da podaci što ih je naveo krcatelj o vrsti tereta, ili oznakama koje se na njemu nalaze ili količini tereta prema broju komada, težini, ili obujmu ili drugoj jedinici mjere nisu točni ili potpuni, ako nema razumne mogućnosti da se točnost tih podataka provjeri pri ukrčavanju ili ako su oznake na teretu nejasne ili nedovoljno trajne, broдар pomorskog broда može u teretnicu unijeti primjedbe s obrazloženjem.

S obzirom da broдар nije unio primjedbe prema odredbi čl. 510. ZPUP smatra se da je za odnose između njega i trećeg zakonitog i savjesnog imaoца teretnice, broдар preuzeo teret onako kako je naznačen u teretnici (čl. 513. st. 1. ZPUP).

Pri tome se dodaje da klauzula »Said to be« (»navodno«) otisnuta u teretnici ne predstavlja obrazloženu primjedbu u smislu čl. 510. ZPUP.

Kod takvog stanja stvari prvotučeni je obvezan naknaditi štetu u visini troškova potrebnih za utvrđivanje nastale štete (manjka) u iznosu od dinara 37.000, te za manjak 230 neisporučenih vreća, koji manjak od 2.317 kg u 119 oštećenih vreća odgovara sadržaju 39 vreća. Pri tome nije bilo osnove da prvostepeni sud prihvati obračun štete kako je izveden od prvotučenika, jer iz podataka u izvještaju o pregledu robe od strane ZIK-a proizlazi da je prvotučeni predao na odredištu manju ukupnu količinu tereta i u originalnim vrećama (26.994 kg) nego što iznosi ukupna količina brodske pometaine (7.850 kg).

Prvostepeni sud je iz činjenica što ih je utvrdio izveo nepravilan zaključak o postojanju drugih činjenica (postojanje krajnje nepažnje broдача) i slijedom toga pogrešno primijenio materijalno pravo kada je zauzeo stanoviše da prvotučeni odgovara ograničeno po jedinici tereta samo za neisporučeni teret u oštećenim vrećama (manjak koji predstavlja sadržaj 30 vreća), a ne i za manjak od 230 neisporučenih vreća.

U spornom slučaju, obzirom da se luka odredišta nalazi u SFR Jugoslaviji, na odgovornost broдача za manjak tereta primjenjuju se odredbe ZPUP, koje se kao kogentne norme ne mogu isključiti sporazumom stranaka (čl. 1001. st. 1. t. 1. ZPUP).

Prema čl. 570. st. 1. ZPUP broдар se ne može pozvati na odredbe toga Zakona o ograničenju svoje odgovornosti (čl. 567. i 568. ZPUP) ako se dokaže da je štetu osobno uzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom.

Kvalificirana krivnja broдача se ne pretpostavlja, to je dužan dokazati onaj koji se na nju poziva.

Prema shvaćanju žalbenog suda, sama okolnost da je manje predano 230 koleta (vreća) od ukupno primljenih 33.480, što predstavlja 0,69 %, ne ukazuje na krajnju nepažnju brodarka kako to zaključuje prvostepeni sud. S obzirom da tužitelj nije pružio dokaz da je brodar štetu osobno uzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom, to nije bilo osnove da se prvotuženom brodaru ne dopusti ograničenje odgovornosti po jedinici tereta.

Prema točki 4. tada važeće Odluke SIV-a o novčanim iznosima ograničena brodarka odgovornosti («Službeni list SFRJ», broj 10/83) novčani iznos odgovornosti brodarka za naknade štete za oštećenja, manjak ili gubitak tereta, te za zakašnjenje u predaji tereta i čl. 567. st. 1. ZPUP, ne može biti veći od 8.000 dinara po jedinici oštećenog, manjkajućeg ili izgubljenog tereta ili tereta predanog sa zakašnjenjem.

Brodar se može ugovornim klauzulama staviti u nepovoljniji položaj od onoga predviđenog čl. 567. st. 1. ZPUP.

Naime, naručitelj odnosno krcatelj može sporazumom s brodarom povisiti granicu brodarka odgovornosti iz čl. 567. st. 1. ZPUP, naznačujući tako povećanu vrijednost robe po jedinici tereta (čl. 568. st. 1. ZPUP).

Navedeni sporazum ako je izdana pismena isprava ima pravni učinak u korist primaoca koji nije ni naručitelj ni krcatelj samo ako je pismeno navedena u toj ispravi (čl. 568. st. 2. ZPUP).

Tužitelj je tokom postupka ustvrdio, pozivajući se na »Paramount« klauzulu sadržanu u teretnici, da su stranke iz ugovora u prijevozu, tj. krcatelj i prvotuženik povećale odgovornost brodarka po jedinici tereta. Prvostepeni sud zbog pogrešno zauzetog pravnog stanovišta da se u konkretnom slučaju takva odgovornost ne može povećavati, nije potpuno utvrdio činjenice relevantne za donošenje odluka o brodarka ograničenoj odgovornosti po jedinici tereta, jer nije zatražio od stranaka i to prvotuženika da dostavi izvornik teretnice broj 2. do 11. XII. 1985, odnosno tužitelja da dostavi fotokopiju teretnice s klauzulama navedenim na poleđini teretnice (spisu priložena samo fotokopija prednje strane teretnice — list 6).

Prvostepeni sud će stoga u nastavku postupka pozvati stranke da dostave teretnicu s navedenim klauzulama, a nakon toga cijeliti da li teretnica sadržava sporazum krcatelja i prvotuženog brodarka o povećanoj granici odgovornosti brodarka po jedinici tereta, kako je predviđen čl. 568. st. 1. ZPUP.

Budući da se odredbe ZPUP koje se odnose na odgovornosti brodarka ne mogu ugovorom mijenjati na štetu korisnika prijevoza (čl. 567. st. 1. ZPUP), a nije riječ o nekom od slučajeva navedenom u st. 2. i 3. cit. člana, to nezavisno od sadržaja klauzule o navodno povećanoj granici brodarka odgovornosti po jedinici tereta, postoji obveza prvotuženika da tužitelju isplati, pored naknade za troškove utvrđivanja manjka i iznos od dinara 2,152.000 koliko iznosi naknada štete za manje isporučenu količinu od 269 koleta (vreća) obračunata po jedinici tereta (8.000 dinara).

Troškovi sanacije tereta u utuženom iznosu od dinara 247.000 uračunavaju se u obračun samo do granice brodarkove odgovornosti po jedinici tereta. Odluka suda o osnovanosti toga dijela tužbenog zahtjeva zavisi od toga i do kojeg iznosa u teretnici povećana granica odgovornosti prvotuženog brodarka po jedinici tereta.

Tužitelj, koji aktivnu legitimaciju temelji na cesiji primatelja tereta po teretnici, ima pravo na zatezne kamate po stopi koju je temeljem čl. 277. st. 2. Zakona o obveznim odnosima (»Službeni list SFRJ«, broj 29/78 i 29/75 — u nastavku teksta: ZOO) propisao SIV i to od dana nastanka štete (čl. 186. ZOO), a ne od dana kada je isplatio naknadu svom osiguraniku.

Iz navedenih razloga drugostepeni sud je odbio djelomično žalbu prvotuženika kao neosnovanu i potvrdio prvostepenu presudu u dijelu u kojem je tužbeni zahtjev prihvaćen za iznos od dinara 2,189.000 spp, a u preostalom dijelu, jer je ostvaren žalbeni razlog nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, temeljem čl. 370. st. 1. ZPP presudu ukinuo i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje, s time da u nastavku postupka prvostepeni sud zatraži teretnicu koja će sadržavati i sve klauzule ugovora o prijevozu i nakon toga cijiniti da li su ispunjeni uvjeti za povišenje brodarkove odgovornosti po jedinici tereta i zavisno od toga meritorno odlučiti i o preostalom dijelu tužbenog zahtjeva.

Pave Dević, sudac Višeg privrednog suda Hrvatske

Summary

LIMITED LIABILITY OF THE SHIP OPERATOR FOR CARGO SHORTAGE AND DAMAGE

Where several cargo quantity data have been inserted in a bill of lading without written reservation in respect to some of them, the ship operator is under obligation to deliver the cargo in accordance with all quantity particulars stated in the bill of lading. Without such reservation according to art. 510 of the Maritime and Inland Navigation Act (1978) it is assumed in relation between the operator and a third bona fide holder of a bill of lading that the cargo was handed over to the operator as stated in the bill of lading (art. 513 (1) MINA). The printed »Said to be« clause on the face of a bill of lading is not an observation in the sense of art. 510 of MINA. Qualified error of the operator is not presumptive. The mere fact that the operator has delivered at a destination 0.69 % bags less than he received does not demonstrate gross negligence of the operator. The agreement between the operator and the shipper on increased limits of the operator's liability as per cargo unit is valid.